

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-30>

УДК 338.4:330.3

КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ ТА КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА: ДОСВІД УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

CREATIVE INDUSTRIES AND CREATIVE ECONOMY: EXPERIENCE OF UKRAINE DURING WAR

Безугла Людмила Сергіївнадоктор економічних наук, професор,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6520-4325>**Лазаківич Іван Ігоревич**аспірант,
Одеський національний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0549-0369>**Bezuhla Liudmyla**

Dnipro University of Technology

Lazakovych Ivan

Odesa National University of Technology

У статті надано характеристику основним галузям креативних індустрій, які поєднуються через спільний акцент на творчість, інновації та використання інтелектуальної власності. Встановлено, що креативні індустрії та креативна економіка взаємодіють, створюючи синергетичний ефект, який сприяє економічному зростанню, культурному розвитку та інноваціям. Проаналізовано основні відмінності в напрямках розвитку креативних індустрій та креативної економіки. Визначено конкретні виклики, які стоять перед креативними індустріями України в умовах війни, а також які перспективи можуть бути використані для подолання цих викликів та забезпечення розвитку галузей. Встановлено, що створення унікального досвіду для клієнтів через інтерактивні заходи стає ключовим фактором для залучення та утримання клієнтів.

Ключові слова: креативна економіка, креативні індустрії, інноваційна цінність, креативні підходи, технології.

Creative industries play a key role in creating innovative and sustainable economic development of Ukraine, contributing to business growth, increasing competitiveness and enriching the country's cultural life. The article is aimed at analyzing the current state of functioning of creative industries, identifying challenges and prospects for their development in the future, considering economic aspects. The purpose of this scientific article is to analyze the creative industries in the context of the creative economy in order to determine the specific challenges facing the creative industries of Ukraine in war conditions, as well as prospects that can be used to overcome these challenges and ensure the development of the economy. Methods of empirical and theoretical levels were used for research, namely: analysis and synthesis, induction and deduction, abstraction, generalization, modeling, analogy, and others. The main branches of the creative industries are characterized, which are united by a common emphasis on creativity, innovation and the use of intellectual property as a core resource. Creative industries and the creative economy have been found to interact, creating a synergistic effect that promotes economic growth, cultural development and innovation. The main differences in the directions of development of creative industries and creative economy are analyzed. The specific challenges facing the creative industries of Ukraine in the conditions of war are determined, as well as which prospects can be used to overcome these challenges and ensure the development of industries. Creating a unique experience for customers through interactive activities has been found to be a key factor in attracting and retaining customers. Innovation, adaptability and a focus on customer experience help businesses stay competitive and thrive. The article substantiates that international support, digitization and adaptation to new conditions create prospects for further development and restoration of industries after the war. The creative industries remain an important element of the national economy and cultural identity, contributing to social cohesion and economic growth.

Keywords: creative economy, creative industries, innovative value, creative approaches, technologies.

Постановка проблеми. Креативні індустрії України у 2022 році опинилися у кризовому стані через повномасштабне вторгнення РФ, що вплинуло на економічну активність, кадровий потенціал, інфраструктуру та фінансові можливості сектору. Війна в Україні створила значні виклики для розвитку креативних індустрій та креативної економіки, проте також відкрила нові можливості для відновлення та розвитку.

У 2022 році задекларований обсяг доходу креативних підприємств впав на 47,8%, а податкові надходження до бюджету – на 47,3%. Загалом Зведений бюджет України недоотримав податкових надходжень на суму близько 14 млрд грн у сфері креативних індустрій [8]. Щодо міжнародної діяльності, то внесок креативної економіки у ВВП складає від 2% до 7%, або від 2-7 трлн дол. США (глобальний ВВП у 2023 р. склав 105 трлн дол.) Станом на 2023 рік світовий ринок креативних індустрій оцінювався в 2,6 трлн дол. США. За прогнозами до 2028 р. він досягне 3,4 трлн дол. США [8].

У березні 2024 року пройшов VII Міжнародний форум «Креативна Україна». 2024 – Rethinking. Culture / Переосмислення. Культура за участі Першої Леді України Олени Зеленської. Протягом форуму креативні підприємці, міжнародні експерти у сфері культури та економіки, представники органів державної влади та громадянського суспільства обговорювали розробку оптимальних шляхів формування креативної економіки в Україні [2].

У сучасних реаліях бізнес-спільнота стикається з численними викликами та можливостями, що вимагають перспективного підходу до розвитку діяльності. Питання розширення чи звуження товарного портфеля, впровадження креативних підходів до надання послуг чи пропонування товарів є надзвичайно актуальними. Одним із ключових аспектів успішного бізнесу є здатність створювати унікальний досвід для клієнтів, який часто пов'язаний із розважальними елементами. Споживачі все більше цінують не лише продукти та послуги, але й досвід, який вони отримують. Тому створення інтерактивних заходів стає невід'ємною частиною успішного бізнесу. Активна підтримка з боку держави та міжнародної спільноти, разом із впровадженням нових технологій та креативних підходів, сприятимуть відновленню та розвитку цієї важливої сфери української економіки.

Важливість розвитку креативної економіки щороку стає все очевиднішою. Всесвітній еко-

номічний форум (WEF) визначив креативність однією з головних компетенцій майбутнього. «Основним паливом економіки ХХ ст. була нафта, а паливом ХХІ ст. – є креативність» – Джон Ньюбігін, член ради креативних індустрій уряду Великобританії [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження, що стосуються розвитку креативних індустрій та креативної економіки, представлені у працях вітчизняних та міжнародних авторів, таких як:

– Hsieh Y. Y., Chen C. C., Chen W. Y., Cheng T. Y. [3] акцентують увагу на викликах і тенденціях розвитку креативних товарів та послуг Тайваню з точки зору промислового дизайну, де завдяки передовим технологіям, цифровій зручності поширення інформації, розробка культурних і творчих продуктів із «загальними та інтегрованими» характеристиками стане трендом у майбутньому;

– Смолінська С., Гнаткович О. та Сич О. [4] присвячують свої дослідження питанням розвитку креативних індустрій ЄС, а також оцінці розвитку креативної економіки в розвинутих країнах Європи;

– автори наукової роботи Литовченко І., Томах В. доводять, що креативний сектор в сучасних умовах динамічно розвивається, його визнано найперспективнішим шляхом подолання негативних наслідків пандемії COVID-19, а в Україні креативні індустрії можуть стати джерелом розвитку відновлення економіки після закінчення війни за рахунок індивідуальної творчості та створення і використання інтелектуальної власності [5];

– Белобородова М. В., Зайченко К. М. пов'язують креативну економіку з удосконаленням бізнес-процесів підприємств, що сприяє збільшенню прибутку та зростанню продуктивності, зниженню витрат, поліпшенню якості продуктів або послуг, підвищує їхню відповідність потребам клієнтів та споживачів [6];

– Воژیć Velibor зазначає, що креативні індустрії стикаються з низкою викликів у ХХІ столітті, таких як цифровий збій, авторське право та піратство, фрагментація аудиторії та розрив у навичках. Незважаючи на ці виклики, креативні галузі мають величезний потенціал для зростання та інновацій. Це пов'язано зі зростаючим попитом на творчий контент, технологічним прогресом, розвитком підприємництва та глобалізацією [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Креативна економіка та креативні індустрії зазнали значного

впливу через війну в Україні. Це спонукало до проведення комплексного аналізу процесів взаємодії креативної економіки та креативних індустрій як критично важливих та до пошуку шляхів відновлення і розвитку країни.

Мета статті полягає в аналізі креативних індустрій в контексті креативної економіки задля визначення конкретних викликів, які постають перед креативними індустріями України в умовах війни, а також перспектив, які можуть бути використані для подолання цих викликів та забезпечення розвитку економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Галузь креативних індустрій регулюється Законом України «Про культуру». Цей закон встановлює загальні засади культурної політики, регулює відносини у сфері культури та мистецтва, а також спрямований на розвиток культурної сфери в країні. Одним з пунктів нової редакції цього Закону за 2017 рік є стимулювання розвитку креативних індустрій та закріплення заходів щодо їх розвитку та підтримки, адже вони визначаються, як важлива складова економіки [1].

Міністерство культури та інформаційної політики України зазначає, що «креативні індустрії – це широкий сектор економіки, який об'єднує різноманітні галузі, що базуються на творчості, інноваціях та культурних продуктах. Ці галузі зазвичай створюють, виробляють або поширюють продукти та послуги, що мають високий ступінь оригінальності та виражають індивідуальний та художній підхід» [1];

Поняття «креативні індустрії» охоплює широкий спектр галузей, які базуються на творчій діяльності та інноваціях. Ці індустрії включають в себе як традиційні форми мистецтва, так і сучасні медіа та технології. До складу основних галузей креативних індустрій відносяться:

- мистецтво та культура (образотворче, виконавське мистецтво, музика);
- література та видавнича справа (книжкове видавництво, журнали та газети);
- медіа та розваги (кіноіндустрія, телебачення та радіо, відеоігри та інтерактивні медіа);
- дизайн (графічний, промисловий, інтер'єрний, модний дизайн);
- архітектура (проекування будівель та інших споруд);
- реклама та маркетинг (створення рекламних кампаній та просування продуктів і послуг);

- цифрові та інформаційні технології (розробка програмного забезпечення, мультимедійні проєкти);

- ремесла та народні промисли (виготовлення традиційних та сучасних виробів ручної роботи);

- фотографія (художня, комерційна та документальна фотографія);

- анімація та візуальні ефекти (створення анімаційних фільмів та спецефектів для кіно, телебачення та відеоігор);

- подієвий менеджмент та культурні події (організація фестивалів, виставок, концертів та інших культурних заходів);

- етнічні та культурні традиції (збереження та популяризація культурної спадщини через різні творчі форми).

Ці галузі поєднуються у креативних індустріях через спільний акцент на творчість, інновації та використання інтелектуальної власності як основного ресурсу. Вони не лише створюють культурну цінність, але й сприяють економічному розвитку, створюючи нові робочі місця та залучаючи закордонні та вітчизняні інвестиції (таблиця 1).

В таблиці 1 демонструється, як креативні індустрії та креативна економіка взаємодіють і доповнюють одна одну, створюючи синергетичний ефект, що сприяє економічному та соціальному розвитку. Креативні індустрії генерують інновації через творчі процеси, що створюють нові продукти та послуги. Ці інновації впливають на креативну економіку, сприяючи її зростанню та розвитку. Творчий контент, створений у креативних індустріях (музика, фільми, дизайн), стає основою для економічної діяльності в креативній економіці через ліцензування, продаж та комерціалізацію інтелектуальної власності. Креативні індустрії створюють продукти та послуги з високою доданою вартістю, які продаються на ринку, генеруючи доходи. Це сприяє економічному зростанню та розвитку нових ринків. Креативні індустрії мають значний вплив на культуру та суспільство, підвищуючи рівень культурної освіченості та залучення до творчих процесів. Це, у свою чергу, стимулює розвиток креативної економіки через підвищення попиту на культурні та творчі продукти.

Проте, варто відмітити про основні відмінності в напрямках розвитку креативних індустрій та креативної економіки, а саме:

1. У фокусі: креативні індустрії фокусуються на конкретних секторах творчої діяльності, таких як мистецтво, дизайн, медіа, а креативна економіка має більш широкий

Таблиця 1

Напрями взаємодії креативних індустрій та креативної економіки

Напрями	Креативні індустрії	Креативна економіка
Фокус	Творчість, культура, мистецтво, дизайн	Інновації, знання, технології, творчість
Масштаб	Зосереджені на конкретних творчих секторах	Включає креативні індустрії та ширший спектр економічних активностей
Сфери діяльності	Мистецтво, дизайн, медіа, архітектура, музика, театр, видавнича справа, реклама	Креативні індустрії, інноваційні технології, наукові дослідження, освіта, стартапи
Продукти та послуги	Художні твори, музика, фільми, дизайн-продукти, театральні вистави, книги, журнали	Інтелектуальна власність, технологічні інновації, наукові розробки, навчальні програми
Інновації	Генерація нових ідей та продуктів через творчі процеси. Створення нових художніх форм, дизайну, медіа-продуктів	Впровадження нових технологій, комерціалізація інновацій, розвиток креативних підходів в економіці. Використання інновацій для економічного зростання
Інтелектуальна власність	Створення контенту з високою доданою вартістю. Авторські права на музику, книги, фільми, дизайн	Ліцензування, патенти, комерціалізація інтелектуальної власності
Економічна роль	Основний акцент на створенні культурної та художньої цінності	Орієнтована на створення економічної вартості через творчість та інновації, яка включає і креативні індустрії, і ширший спектр економічних активностей
Економічна вартість	Дохід від продажу мистецьких та культурних продуктів і послуг	Економічне зростання через високодохідні інновації, додана вартість творчих продуктів, розвиток нових ринків
Соціальний та культурний вплив	Підвищення культурної освіченості, збереження та розвиток культурної спадщини	Стимулювання креативності в суспільстві, покращення якості життя, розвиток культурного капіталу
Освіта та навчання	Професійна підготовка у сферах мистецтва, дизайну, медіа	Освіта у сферах креативних індустрій та інноваційних технологій
Інфраструктура	Підтримка розвитку творчих секторів: галереї, театри, музичні студії, видавництва, дизайн-студії	Розвиток інфраструктури, освіти та політик для підтримки інновацій: освітні установи, науково-дослідні інститути, бізнес-інкубатори, креативні кластери, державні та приватні інвестиційні фонди
Ринки збуту	Локальні та глобальні ринки мистецтва, медіа, дизайну	Глобальні ринки інноваційних продуктів та послуг, технологічні платформи, освітні послуги
Державна підтримка	Фінансування мистецьких проєктів, гранти на культурні програми	Політики підтримки інновацій, фінансування наукових досліджень, стимулювання підприємницької діяльності в креативних індустріях
Взаємодія з іншими секторами	Співпраця з освітніми, туристичними та медійними секторами	Інтеграція з ІТ, наукою, бізнесом, освітою, створення міждисциплінарних проєктів

Джерело: розробка авторів

фокус, включаючи креативні індустрії, але також охоплює інновації, технології та знання як ключові компоненти економічного розвитку.

2. У масштабі: креативні індустрії зосереджені на виробництві та розповсюдженні творчих продуктів і послуг, а, креативна економіка включає в себе не лише виробництво та розповсюдження, але й інфраструктуру підтримки, політики, освіти та технологічні інновації.

3. У економічні ролі: креативні індустрії акцентують увагу на створенні культурної та художньої цінності, а креативна економіка орієнтується на створення економічної вартості через творчість та інновації.

Таким чином, креативні індустрії є основою креативної економіки, забезпечуючи її творчим контентом та інноваціями, тоді як креативна економіка надає більш широкий контекст, в якому ці індустрії можуть процвітати та інтегруватися з іншими економічними секторами.

Креативні індустрії охоплюють ті сфери діяльності, які базуються на індивідуальній творчості, навичках та талантах. Ці індустрії включають виробництво та розповсюдження товарів та послуг, що мають культурну, художню або інноваційну цінність.

В умовах війни, українські креативні індустрії демонструють стійкість і адаптивність, зберігаючи важливу роль у підтримці економіки, культурної ідентичності та соціального духу.

Багато креативних підприємств були змушені переміщуватися в безпечніші регіони країни або за кордон. Це вимагало швидкої адаптації до нових умов, що призвело до розвитку нових бізнес-моделей та інновацій. З'явилася тенденція до створення нових креативних кластерів у західних регіонах України, де переміщені підприємства об'єднуються для взаємної підтримки та спільних проєктів. Креативні індустрії значною мірою перейшли в онлайн-формат, що дозволило продовжувати роботу та досягати міжнародної аудиторії. Онлайн-платформи стали ключовими для продажу продуктів та послуг, організації виставок, концертів та інших заходів. Багато креативних проєктів були спрямовані на підтримку населення під час війни. Вони включають створення мистецьких ініціатив, які піднімають моральний дух, культурні проєкти для збереження ідентичності та програми для реабілітації ветеранів та постраждалих.

Наведемо деякі приклади функціонування креативних індустрій в Україні в умовах війни:

– організуються онлайн-концерти, виставки та перформанси, які підтримують

моральний дух населення за допомогою яких залучають міжнародну увагу та підтримку;

– створюються цифрові архіви та платформи для збереження та популяризації української культурної спадщини, що надважливо для збереження національної ідентичності та культурного надбання;

– активно розвиваються онлайн-освітні програми та тренінги для креативних фахівців, що допомагає підтримувати професійний розвиток та підвищувати кваліфікацію працівників різних галузей.

Український уряд та міжнародні організації надають підтримку креативним індустріям через гранти, програми фінансування та інші форми допомоги. Це включає підтримку цифровізації, освіти та професійного розвитку. В умовах війни українські креативні підприємства активно шукають нові ринки та міжнародних партнерів. Це сприяє розвитку експорту креативних продуктів та послуг, підвищуючи економічну стійкість галузі. Війна стимулювала розвиток інноваційних рішень та стартапів у креативній сфері. Вони спрямовані на вирішення нових викликів, таких як дистанційна робота, онлайн-освіта та цифровий контент. Креативні індустрії України стикаються з численними викликами через війну, але водночас демонструють високу стійкість та здатність до інновацій (таблиця 2).

Аналізуючи дані таблиці, розуміємо, які конкретні виклики стоять перед креативними індустріями України в умовах війни, а також які перспективи можуть бути використані для подолання цих викликів та забезпечення розвитку галузей.

Висновки. Війна в Україні стала серйозним викликом для креативних індустрій та креативної економіки, але водночас сприяла їхній адаптації, інноваціям та розвитку. Українські креативні підприємства демонструють стійкість та здатність до інновацій, зберігаючи культурну ідентичність та підтримуючи економіку країни.

Після перемоги України в російсько-українській війні, українці мають значні перспективи для відновлення та розвитку креативних індустрій. Це включає реконструкцію інфраструктури, залучення інвестицій, розширення експорту, впровадження інновацій, підтримку культурної ідентичності, соціальну реабілітацію, а також розвиток освіти та професійного навчання. Успішна реалізація цих перспектив сприятиме економічному зростанню, збереженню культурної спадщини та підвищенню якості життя населення.

Таблиця 2

Виклики та перспективи креативних індустрій в умовах війни в Україні

ВИКЛИКИ	ПЕРСПЕКТИВИ
Нестабільність та невизначеність	Інновації та адаптація
<i>Економічна невизначеність.</i> Війна призводить до економічної нестабільності, що ускладнює планування та інвестиції в креативні індустрії. <i>Ризик безпеки.</i> Постійні загрози для життя та майна зменшують можливість безпечного функціонування бізнесу.	<i>Розвиток нових бізнес-моделей.</i> Війна стимулює креативні підприємства шукати нові бізнес-моделі та підходи до ведення бізнесу. <i>Цифровізація.</i> Швидкий перехід до цифрових платформ та онлайн-торгівлі відкриває нові можливості для збільшення ринків збуту
Обмежений доступ до фінансових ресурсів	Підтримка з боку уряду та міжнародних організацій
<i>Втрата фінансування.</i> Багато проєктів стикаються з обмеженим доступом до фінансування через відтік інвесторів та зменшення державної підтримки. <i>Зниження попиту.</i> Економічні труднощі та зниження доходів населення призводять до зниження попиту на креативні продукти та послуги.	<i>Фінансування та гранти.</i> Уряд та міжнародні організації надають фінансову підтримку для відновлення та розвитку креативних індустрій. <i>Навчання та професійний розвиток.</i> Програми навчання та підвищення кваліфікації допомагають креативним працівникам адаптуватися до нових умов.
Логістичні проблеми	Розширення міжнародного співробітництва
<i>Порушення ланцюгів поставок.</i> Військові дії та блокади ускладнюють логістику та постачання матеріалів, необхідних для творчого виробництва. <i>Переміщення підприємств.</i> Багато підприємств змушені переїжджати в безпечніші регіони, що потребує додаткових ресурсів та часу для адаптації.	<i>Експорт креативних продуктів.</i> Війна привернула увагу міжнародної спільноти, що відкриває нові можливості для експорту українських креативних продуктів. <i>Партнерства та колаборації.</i> Міжнародні проєкти та партнерства стають більш доступними, стимулюючи розвиток різних галузей
Проблеми з інфраструктурою	Соціально орієнтовані проєкти
<i>Знищення та пошкодження інфраструктури.</i> Багато культурних та креативних центрів зазнали пошкоджень або були знищені. <i>Обмежений доступ до технологій.</i> Втрата доступу до необхідної технологічної інфраструктури ускладнює роботу багатьох креативних індустрій	<i>Підтримка населення.</i> Креативні проєкти, спрямовані на підтримку населення, мають великий соціальний вплив та отримують значну підтримку. <i>Збереження культурної спадщини.</i> Проєкти з цифровізації та збереження культурної спадщини стають важливими для підтримки національної ідентичності.
Психологічні виклики	Відновлення та реконструкція
<i>Стрес та втрата мотивації.</i> Постійний стрес та втрата близьких впливають на психологічний стан креативних працівників, знижуючи їхню продуктивність та мотивацію.	<i>Створення нових креативних просторів.</i> Після завершення війни з'являється можливість для відновлення та створення нових креативних центрів та просторів. <i>Залучення інвестицій.</i> Відновлення інфраструктури та економіки після війни може залучити значні інвестиції в креативні індустрії.

Джерело: розробка авторів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Креативні індустрії : їх роль та місце у сучасному українському суспільстві. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://cutt.ly/Nei7q7f6>
2. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://cutt.ly/Qei7qKch>

3. Hsieh, Y. Y., Chen, C. C., Chen, W. Y., & Cheng, T. Y. (2022). The future development trends of Taiwan cultural and creative products from the perspective of industrial design. *Creative Industries Journal*, 17(1), 60–74. DOI: <https://doi.org/10.1080/17510694.2022.2062930>
4. Смолінська С., Гнаткович О., Сич О. Політика розвитку креативних індустрій ЄС. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-28>
5. Литовченко І., Томах В. Креативна економіка: можливості для відбудови України. *Вісник ХДУ Серія Економічні науки*. 2023. № 48. С. 10–18. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2023-48-2>
6. Белобородова М. В., Зайченко К. М. Підвищення ефективності діяльності підприємства на основі управління бізнес-процесами. *Бізнес Інформ*. 2021. № 12. С. 294–300. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-12-294-300>
7. Božić, Velibor. *Creative Industries: The Future of Innovation and Impact*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.15753.21606>
8. Шкодінна І. В., Кондратенко Н. Д., Щукіна А. М. Креативна індустрія 4.0: тенденції та трансформації в епоху цифровізації. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносин. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2023. № 18. С. 22–30. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2023-18-03>

REFERENCES:

1. Kreatyvni industrii : yikh rol ta mistse u suchasnomu ukrainskomu suspilstvi. [Creative industries: their role and place in modern Ukrainian society]. *Ministerstvo kultury ta informatsiinoi polityky – Ukrainy Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine*. Available at: <https://cutt.ly/NeiTq7f6>
2. Ministerstvo kultury ta informatsiinoi polityky Ukrainy [Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine]. Available at: <https://cutt.ly/QeiTqKch>
3. Hsieh, Y. Y., Chen, C. C., Chen, W. Y., & Cheng, T. Y. (2022). The future development trends of Taiwan cultural and creative products from the perspective of industrial design. *Creative Industries Journal*, 17(1), 60–74. DOI: <https://doi.org/10.1080/17510694.2022.2062930>
4. Smolinska, S., Hnatkovich, O., & Sych, O. (2022). Polityka rozvytku kreatyvnykh industriy EU [Policy of development of creative industries of the EU]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. (43). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-28>
5. Lytovchenko, I., Tomak, V. (2023) Kreatyvna ekonomika: mozhlyvosti dlya vidbudovy Ukrayiny [Creative economy: opportunities for rebuilding Ukraine]. *Visnyk KHDU Seriya Ekonomichni nauky*, no. 48, pp. 10–18. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2023-48-2>
6. Bieloborodova, M. V., Zaichenko, K. M. (2021). Pidvyshchennya efektyvnosti diyal'nosti pidpryyemstva na osnovi upravlinnya biznes-protsesamy [Increasing the efficiency of the enterprise on the basis of business process management]. *Biznes Inform*, no. 12, pp. 294–300. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-12-294-300>
7. Božić, Velibor. (2024). *Creative Industries: The Future of Innovation and Impact*. DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.15753.21606>
8. Shkodina I., Kondratenko N., Shchukina A. (2023) Kreatyvna industriya 4.0: tendentsiyi ta transformatsiyi v epokhu tsyfrovizatsiyi [Creative industry 4.0: trends and transformations in the era of digitalization]. *Visnyk KHNU imeni V.N. Karazina. Seriya «Mizhnapodni vidnosyn. Ekonomika. Krayinoznavstvo. Turyzm»*, vol. 18, pp. 22–30. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2023-18-03>